

's-Gravenhage 18 december 1976

DE PRIJS VAN DE VRIJHEID =====

Rede van W.Drees op het Verkiezingsprogram-congres van DS'70
in Café Restaurant Hoog Brabant te Utrecht op ZATERDAG 18-12-'76

Partijgenoten, gasten,

1. Waakzaamheid - prijs van de vrijheid

West-Europa heeft de laatste twintig jaar een grote economische bloei beleefd. Die welvaart werkte als een magneet voor mensen uit landen langs de Middellandse Zee. De uitbreiding van industrie, van havens, van steden legde een fors beslag op de ruimte. Rotterdam groeide in korte tijd tot aan Europoort en Maasvlakte. De welvaart leidde tot vervuiling van lucht en water en tot een groeiende behoefte aan ingevoerde olie.

Economisch was West Europa weer een macht van betekenis. De politieke stabiliteit in landen zoals Engeland, Duitsland, ook Frankrijk en Italië was vrij groot. Naar buiten was Europa echter zwak. Het bezat onvoldoende wilskracht om een eigen defensie-potentieel op te bouwen tegenover de dreiging van de dictaturen in het oosten. Alleen dank zij nauwe samenwerking met de Verenigde Staten kon de vrijheid gegarandeerd blijven. De uitgaven voor de defensie waren stabiel, zo'n 4% van het nationaal inkomen. Ter vergelijking : De Sovjet-Unie besteedt 13% van het bruto nationaal produkt aan militaire zaken, zo is zojuist bekend geworden. Minister Vredeling reageerde daarop als volgt (Financieel Dagblad 10 december jl.)

"De situatie is ernstiger dan menigeen in Nederland denkt ". Maar toch is de Nederlandse regering al gedurende enkele jaren bezig de defensie-uitgaven onverantwoord uit te hollen. In 1972 werd in een advies gesteld door de meerderheid van de commissie Van Rijckevorsel dat om aan de NAVO-verplichtingen te kunnen voldoen de defensieuitgaven op $4\frac{1}{4}\%$ van het netto nationaal inkomen moesten liggen. De minderheid vond dat volstaan kon worden met 3.945%. Die minderheid stelde dat er dan wel NAVO-taken zouden moeten worden opgeheven of verminderd, maar er zou geen wezenlijke aantasting plaats vinden. Sinds die nota worden jaarlijks verdere bezuinigingen doorgevoerd. Steeds wordt er bij gezegd, dat van aantasting van NAVO-taken geen sprake is.

Er zijn drie mogelijkheden om deze gang van zaken te verklaren

1. het begrip NAVO-taken is zo vaag, dat het geen exacte definitie zou toelaten en niet behoorlijk in cijfers is uit te drukken,
2. iedere voorgaande keer is er te optimistisch gerekend - iedere keer bleek er toch weer meer rek in de budgettaire mogelijkheden te zitten, en kon er inderdaad bezuinigd worden zonder NAVO-taken aan te tasten,
3. het hele verhaal klopt niet - we zijn in feite al lang bezig onze NAVO-taken aan te tasten door op onverantwoorde manier te bezuinigen.

Aangezien -

Aangezien de eerste mogelijkheid vervalft (wat NAVO-taken zijn is heel helder te omschrijven) en de tweede uitermate onwaarschijnlijk voorkomt, houden we het op de derde mogelijkheid. Dit kabinet is met een salami-techniek aan een afbraak bezig. Het CDA verzette zich tijdens de algemene en financiële beschouwingen in oktober van dit jaar tegen de defensie-bezuinigingen en diende een motie in getekend door Aantjes, Andriessen en Kruisinga, waarbij gevraagd werd om 150 miljoen voor materieel-investeringen. Die 150 miljoen zou moeten komen ten laste van de aanvullende begrotingspost voor alle departementen die jaarlijks op de rijksbegroting komt om prijsstijgingen te kunnen compenseren. De regering gaf toe in een brief aan de vooravond van de behandeling van de defensie begroting dat het toekennen van een te lage prijscompensatie de defensie inspanning zou uithollen. De regering zei er bij - "op de lange duur". Anders gezegd - "na ons de zondvloed" - want de regering was niet bereid ook maar iets te doen. Het gaat bij defensie om prijsstijgingen die de Minister zelf exorbitant noemt. De motie Aantjes vroeg 150 miljoen ter dekking van slechts een deel van de uitgestelde investeringen. In zijn betoog dacht de heer Aantjes ook aan de mogelijkheid dat de regering de defensie begroting alsnog met 350 miljoen zou verhogen. Het CDA kreeg slechts de toezegging dat defensie het proportionele deel uit de prijscompensatie-pot zou krijgen en dus geen 150 miljoen extra zoals het CDA had gevraagd. Het CDA toonde zich verheugd en tevreden. Onze woordvoerster was de enige die de voosheid van de toezegging van Vredeling signaleerde. Het CDA is kennelijk geschrokken van eigen moed en is mede schuldig aan het uithollen van onze inspanning en mee verantwoordelijk voor het vooruit schuiven van problemen naar een volgende kabinetsformatie. Wij pleiten niet voor steeds hogere defensie-uitgaven. Wij pleiten voor meer continuïteit neergelegd in meerjaren ramingen die ook worden nageleefd.

2. Volksfront

Naarmate de Tweede Wereldoorlog langer geleden is neemt de waakzaamheid jegens dictatoriale partijen af. Men kan bijv. regelmatig in Socialisme en Democratie pleidooien lezen voor samenwerking met de CPN. Het jongste PPR-congres besloot bij meerderheid om samenwerking met de CPN te overwegen.

3. Labiliteit

De economische groei maakte sociale zekerheid op hoog peil mogelijk, deed de ziekten van de armoede verdwijnen, maakte vakanties mogelijk en aanschaf van duurzame consumptiegoederen op grote schaal. Minder verandering trad op in andere elementen van het menselijk bestaan, zoals de verhoudingen op het werk, de inrichting van de steden. De feitelijke woonomgeving ging vaak achteruit. De bescherming van de familie, de warmte van de wijk werd minder, mensen werden eenzamer. Heel wat mensen zijn labiel, missen zelfvertrouwen, vluchten in surrogaten zoals verdovende middelen, zijn ook labiel in hun overtuiging. De democratie is een moeilijke staatsvorm en vraagt om overtuigende steun. Indien een steun aan democratische partijen, welke slechts op traditie berust, losser wordt, kunnen grove verschuivingen optreden. We zien hoe de democratie in Frankrijk te kampen krijgt met een Volksfront. We zien Italië met een uiterst labiel parlement. We zien Engeland, dat de democratie in Europa dertig jaar terug heeft gered, maar thans te maken heeft met een diepe economische

crisis die ernstige risico's meebrengt.

De economische crisis is ontstaan door de forse olieprijsverhoging van begin 1974. De oorzaken liggen dieper. De moeilijkheden zouden ook zijn opgetreden indien grondstoffen als olie geleidelijker in prijs zouden zijn verhoogd.

Nederland is een deel van West-Europa. Wij kunnen op sommige terreinen ons eigen beleid bepalen, denk bijv. aan onderwijs of aan een groot deel van de ruimtelijke ordening, maar wij zijn voor onze veiligheid afhankelijk van het bondgenootschap. Wij ondergaan dezelfde geestelijke stromingen. Ons land vertoont analoge elementen van labiliteit.

Het zou onredelijk zijn om verschijnselen zoals toeneming van criminaliteit, van terrorisme, of van drug-gebruik, te wijten aan het huidige kabinet. Het kabinet dient beoordeeld te worden op zijn beleid, hoe het deze problemen aanpakt. We zien dan wel een duidelijke houding inzake terrorisme maar aanvankelijk een aarzelende houding t.o.v. criminaliteit en een te tolerante houding jegens drugs. Aarzeling ook t.o.v. onwettige acties. Massale blokkades door binnenschippers, vrachtwagenchauffeurs, vissers e.d. verlopen straffeloos, leveren vaak erkenning op en moedigen aan tot meer.

4. Inflatie

De kortste typering van het kabinetsbeleid is : aarzeling.

We zagen dit bij de oliecrisis, die tot bezinning had moeten leiden op het energiegebruik en op onze eigen energie-voorziening. De premier zei : "Het zal nooit meer worden zoals het vroeger was". In feite kwam er geen nieuw beleid inzake energie of andere grondstoffen.

Het kabinet kwam met de Machtigingswet om de inkomens in 1974 aan banden te kunnen leggen. Het heeft de inkomens juist in dat jaar fors laten stijgen, met gemiddeld 15%. In 1974 was er begrip bij vrijwel iedereen, zeker bij de grote vakbonden, dat het onlogisch was om de hogere olieprijs te compenseren in de inkomens. Het kabinet heeft echter salarissen en lonen wel verhoogd i.v.m. de prijsverhoging van olie. Gevolg : Inflatie en uitholling van het bedrijfsleven !

De maatstaf van inflatie is n i e t de stijging van prijzen - die kan ontstaan door misoogst, oorlog, boycott, e.d. - maar de stijging van inkomens, sneller dan produktiviteit. Het kabinet heeft gefaald, de inkomens zijn in korte tijd bijna verdubbeld.

De verdediging van het kabinet is dat in het buitenland ook forse inflatie heerst. Dit geldt inderdaad voor zwakke landen als Italië en Engeland die n i e t over aardgas beschikken en die een zwak beleid hebben gevoerd. Er is echter geen enkele noodzaak om buitenlandse inflatie in ons land over te nemen. Dank zij wijziging van de wisselkoers kan elk land zijn eigen beleid voeren zoals Duitsland en Zwitserland hebben gedaan. De funeste gevolgen van inflatie worden in brede kring erkend, aanvankelijk ook door het kabinet. In Civis Mundi, een staatkundig tijdschrift, geeft het jongste nummer "Het Kabinet Den Uyl - Proeve van een beleidsevaluatie" een beoordeling van het kabinetsbeleid.

Daarin wordt aan de hand van citaten aangetoond hoe het kabinet aanvankelijk de beëindiging van de inflatie belangrijk achtte, maar dit later, zelfs in woorden, ging verwaarlozen.

Verantwoordelijk is minister Boersma.

Sinds 1971 was er geen overspanning op de arbeidsmarkt meer.

De inflatie sindsdien is n i e t ontstaan door het tegen elkaar opbieden om arbeid, zoals de werkgevers daarvoor hadden gedaan, (denk aan buitenlandse arbeiders, gebruik van koppelbazen, ~~zwart~~ loon).

Inflatie werd een zelfstandig proces dat slechts gestopt kon worden door bewust ingrijpen in inkomens en prijzen.

DS'70 heeft dit gesteld in 1972 en daarna. De ellende die de hollende inflatie veroorzaakt is nu alom duidelijk. Tot de genezing zijn Partij van de Arbeid en CDA echter niet bereid. Minister Boersma is de meest a-sociale minister sinds Colijn.

5. Explosie van sociale verzekeringen

Is minister Boersma verantwoordelijk voor de explosie van de sociale verzekeringen? Vrijwel alle verzekeringen bestonden al toen hij minister werd. De belangrijkste verandering die hij heeft aangebracht was optrekking van de minima in de sociale uitkeringen tot het minimumloon.

Tegelijkertijd werd het minimum loon zelf fors verhoogd.

Het liefst zou dit kabinet het minimumloon boven het gemiddelde tillen. Het ligt nu dicht bij het gemiddelde loon. Het aantal minimum-loners is fors toegenomen. Er is thans een groot aantal Nederlanders dat het minimumloon - of een sociale uitkering van gelijke hoogte - ontvangt. Dit schept voor velen de frustrerende situatie dat, indien zij - na een periode buiten het arbeidsproces - weer gaan werken zij daarvan geen enkel profijt hebben, zelfs onvoldoende om kosten van reizen of kleding van te betalen.

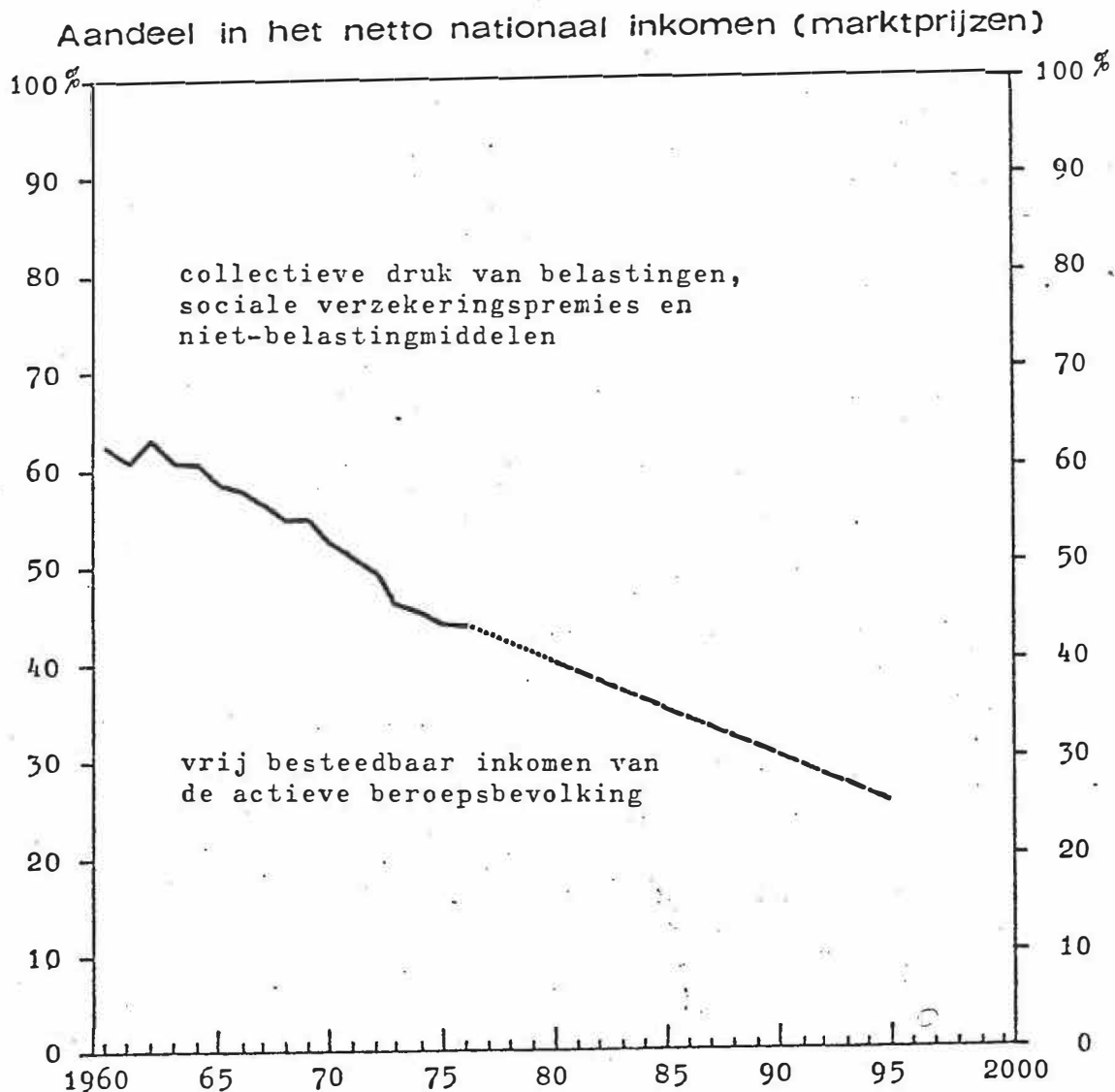
Belangrijker is de toename van het aantal ontvangers van sociale uitkeringen, vooral van bondevingsverzekeringen (ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid). Die begrippen zijn bezig in elkaar over te gaan. Er is weinig twijfel dat een groot deel van de WAO'ers verborgen werklozen zijn. Ook "ziekte" is een breed begrip geworden dat andere motieven voor afwezigheid omvat.

De minister van Sociale Zaken is hiervan geenszins rechtstreeks de veroorzaker. Hij heeft echter die explosie meegemaakt vanaf 1971, hij is tekort geschoten in het keren van de vloed. De uitvoerende organen zijn de WAO omstreeks 1973 ruimer gaan toepassen, tegen de opzet van de wetgever in. Werkgevers hebben de WAO misbruikt om oudere werknemers af te stoten.

Minister Boersma heeft nagelaten om het begrip passende arbeid te verruimen. Uitstel is typerend voor zijn funeste beleid.

6. Het totaal aan belastingen en premies

Het totaal aan belastingen en premies neemt fors toe, zelfs als het kabinet dit ooit zou beperken tot "1% van het nationale inkomen per jaar".

(Jaarverslag 1975 Instituut voor onderzoek van overheidsuitgaven)

Van de beroepsbevolking tussen de 18 en 65 jaar is ongeveer 5% werkloos. Daarnaast is gemiddeld 10% ziek en 10% invalide verklaard. Een kwart van de beroepsbevolking staat buiten het werk, met als gevolg vereenzaming, negatieve sociale bejegening, en hoge lasten op degenen die nog wel werken en de kar moeten trekken. Er zijn extrapolaties volgens welke de laatste nederlandse werknemer in 1998 zal worden afgekeurd,

door een buitenlandse arts.

Voorkomen van ziekte en arbeidsongeschiktheid is belangrijk maar vooral hulp, door herscholing en herplaatsing, om na ziekte of bij lichte handicap, weer zelfstandig mee te doen.

7. Inkomensverdeling

Bevordering van redelijker inkomensverdeling is belangrijk. Daarvoor is het noodzakelijk om de inflatie te stoppen die particuliere pensioenen kapot maakt. Voorts is het essentieel om onredelijke beloningsverschillen tegen te gaan ook om onnodig

hoge subsidies aan groepen zoals academici te voorkomen. Het is onredelijk om kostbare gespecialiseerde opleidingen aan een kleine groep gratis te verschaffen.

Het kabinet toont geen interesse om onredelijke beloningsvoorsprongen aan te tasten. Ook een grote Kamermeerderheid verwierp ons voorstel om de pensioenen van politieke ambtsdragers te herzien tot een normaal peil, tot een peil zoals voor ambtenaren geldt.

Wij menen dat welvaartsvast pensioen voor ambtenaren een redelijke voorziening is die zo dient te blijven. Bij veertig dienstjaren ontvangt men 70% van het salaris van een actieve collega. Daarin zit géén financieel risico voor de overheid. Die weet dat elke salariswijziging mede van belang is voor de gepensioneerden. Wij willen ook voor particulieren welvaartsvaste pensioenen. Wij hebben de middelen daarvoor - welvaartsvaste indexlening - aangegeven.

Het kabinet heeft slechts nivellerende maatregelen getroffen die alle inkomens-verschillen treffen, onverschillig of deze verschillen rechtvaardig zijn, bijv. op grond van inspanning zoals overwerk en sparen, of niet. Als gevolg van deze nivellerende maatregelen zijn bruto minimum loon en bruto gemiddeld loon elkaar dicht genaderd.

8. De golvende lijn der heffingen

De vaststelling van bruto inkomens geschiedt in toenemende mate door de overheid of doorwerkgevers en vakbeweging.

De bruto verschillen worden derhalve voor een goed deel als redelijk erkend door overheid en vakbeweging. Over het bruto inkomen wordt inkomstenbelasting geheven. De man die overwerkt heeft daarna meer netto inkomen dan zijn collega. Heeft het zin om dit verschil opnieuw te treffen, bijv. door hogere huur te vragen van iemand die overwerk verricht? Dit is dwaasheid. De inkomstenbelasting heeft tot taak om netto-inkomensverschillen tot redelijke proporties terug te brengen. Het heeft geen zin om daarnaast andere progressieve heffingen naar inkomen in te voeren. Het kabinet doet dit echter. Het gevolg is een absurd patroon van heffingen over inkomensverschillen. Het totaal van deze heffingen is hoog, een tijdlang bij bejaarden meer dan 100% over hun eigen pensioentje boven de AOW.

Het totaal aan heffingen is zeer hoog bij de laagste inkomens. Als men na werkloosheid of na een scheiding zonder voldoende alimentatie gaat werken derft men twee derde tot honderd procent van zijn verdiende inkomen. Ook bij meer "gewone" gevallen is dit totaal aan heffingen hoog. Een minimumloner die opklimt tot een gemiddeld loon derft ruim 60% aan belasting, premies en minder huursubsidie. Klimt hij echter van gemiddeld loon tot twee maal het gemiddelde loon dan is dit heffingstotaal veel lager . 44% ! De heffingen verlopen niet progressief maar met golven en dalen, willekeurig, omdat het kabinet zonder samenhang regeert. Het is dit primitieve gedoe dat de redelijke zaak van inkomensverdeling veel schade doet. Het leidt tot grote tegenstand, waarbij nivellering en herziening van onredelijke inkomensverschillen over één kam worden geschoren. Het hoge percentage aan heffingen over extra inkomsten leidt tot een verschuiving naar transacties in natura, tot ruil, tot onkostenvergoeding, tot zelfdoen, kortom tot het vermijden van extra inkomsten, bijv. door kamers die over zijn niet te verhuren. Zo schaadt de individuele huursubsidie de kamerverhuur. Het is op zich redelijk dat extra inkomsten

bijv. uit overwerk, in de totale inkomstenbelasting worden betrokken. De wijze waarop echter thans heffing op heffing wordt gestapeld - voor lage lonen tot 60% en meer - is een schandaal.

9. Ruimtelijke ordening

Wie meent dat de mens mondig is zal aan de mens een grote vrijheid willen laten hoe hij zijn inkomen wil besteden, of hij ruim of krap wil wonen, of hij na zijn 16e of 18e jaar lang of wat korter onderwijs wil genieten. Dit kabinet streeft naar een extreem hoog peil van heffingen en bijv. naar een enorm bedrag aan huursubsidies. De bevolking is daarmee geenszins beter af. Men kan beter ruimer in zijn inkomen zitten en dan zelf beslissen hoe men wil wonen. Beter lagere belasting voor alle jonge vrijgezellen dan subsidies voor een groep van hen. De huursubsidies leiden er toe dat men minder kamers verhuurt, dat minder mensen in één huis wonen. Vijftien jaar geleden woonden gemiddeld vier mensen in een woning, thans drie - als dit beleid zo doorgaat straks twee. Dit betekent dat wij voor vijftien miljoen mensen geen vijf miljoen woningen nodig zullen hebben maar zeven en een half miljoen woningen. Een benauwend beslag op de ruimte, en op energiegebruik. Het kabinet spreekt over behoud van open ruimtes en van een goed stedelijk woonmilieu maar het kabinet saboteert deze doelen door ruim wonen sterk aan te moedigen. Het Groene Hart van Holland wordt bij dit beleid dicht gemetseld !

10. Bescherming van natuur

Aantasting van ruimte en van de natuur vindt te lichtvaardig plaats als deze aantasting goedkoop wordt gemaakt. De vervuiling van het water bijv. door de aardappelmeelindustrie in Groningen of door de kalimijnen in Frankrijk is ontstaan omdat men gratis mocht vervuilen. Subsidieren van ruimtebeslag leidt tot excessief ruimtebeslag.

Waarom worden tal van diersoorten met uitsterven bedreigd ? Omdat men hun leefruimte gratis mag verwoesten, of hen zelf gratis mag doden. Als men een forse prijs zou moeten betalen voor elke walvis die men vangt dan zouden de grote walvissoorten beter beschermd zijn.

11. Energiebeleid

De fossiele brandstoffen worden in roekeloos tempo opgemaakt. De kansen om na de oliecrisis te komen tot een pittig terugdringen van dit verbruik heeft men in Nederland laten liggen. Ernstiger is de massale energieverkwisting in de Verenigde Staten. Wil het westen langdurig welvaart en veiligheid behouden dan is een zuinig energiegebruik essentieel.

Welke brandstoffen kunnen dienen om in dit energieverbruik van de industriële landen te voorzien ? Er is een toenemende afhankelijkheid van olie. Tijdelijk zal Europa makkelijker in olie kunnen voorzien, dank zij het Noordzeeplat.

Als geheel wordt het westen steeds afhankelijker van arabische olie, met alle risico's vandien. Van aardgas is Nederland een grote producent. Deze produktie zal in de jaren tachtig dalen. Wij kunnen dan een financiële crisis en een energiecrisis verwachten. Alternatieve energiebronnen (wind, golven, zon) bieden voor zover enigszins te peilen deze eeuw weinig mogelijkheden. De belangrijkste mogelijkheden zijn steenkolen en uranium.

De invoer van steenkolen kan toenemen, er worden alweer nieuwe electriciteits-centrales op basis van steenkool gebouwd. De winning van steenkool brengt grote risico's mee - vele doden, velen die langzaam bezwijken aan longziekten !

De verbranding van steenkool brengt luchtvervuiling mee, de opslag vergt ruimte, de aanvoer geschiedt over grote afstand en brengt risico's met zich.

Het belangrijkste is onze verantwoordelijkheid voor de toekomst, voor de generaties na ons. Steenkool is ook bruikbaar als grondstof, bijv. voor de chemische industrie. Uranium is uitsluitend bruikbaar als bron van energie.

Kernenergie is fascinerend. Er is meer onderzoek besteed aan kernenergie dan aan alle andere vormen van energie. De risico's zijn uitgebreid onderzocht, ook door nederlandse adviescommissies. Luchtvervuiling is afwezig, het gehalte aan straling is laag ook vergeleken met andere bronnen van straling die er zijn. De normen die worden aangelegd bij de bouw zijn nu in het westen hoger dan een generatie geleden en zijn hoger dan in Oost-Europa. Oost-Europa bouwt kerncentrales aan de lopende band. Ook in andere grote landen om ons heen en in andere werelddelen verrijzen veel centrales.

Dit kabinet was in 1974 (Energienota) van plan om drie kerncentrales te bouwen, als bepaalde gevraagde adviezen positief uitvielen. Die adviezen waren positief. Toch is de bouw opnieuw uitgesteld in verband met het aspect van radio actief afval. Het opbergen van dit afval is inderdaad van groot belang, de huidige methodes bijv. het laten zinken in zee zijn onbevredigend. Berging in stabiele zoutlagen biedt betere mogelijkheden. Dit betekent dat het nageslacht van ons een hoeveelheid ondergronds afval erft. Dit is een betere spreiding van risico dan dat wij de hoeveelheid fossiele brandstof, zoals steenkool, in hoog tempo opmaken.

Er zijn serieuze mensen die kritisch staan t.o.v. kernenergie. Dit is echter een kleine groep. De meeste tegenstanders zijn óf kabouters die de produktie van het westen belangrijk willen laten dalen óf communisten die de massale bouw van kerncentrales in Oost Europa ondersteunen maar de - veel beter beveiligde-bouw van kerncentrales in WestEuropa willen verhinderen.

Voor het handhaven van de zelfstandigheid van de parlementaire democratieën t.o.v. Oost Europa en t.o.v. de arabische landen is besparing op energiegebruik en ontwikkeling van kernenergie onontbeerlijk. Het aanpakken van deze problemen is een prijs die wij voor vrijheid moeten betalen.

12. Wetenschappelijk Instituut

Gezien de vitale betekenis van energiebeleid is het verheugend dat ons Wetenschappelijk Instituut als eerste grote onderwerp dit zal bestuderen. Als tweede onderwerp is gekozen het beheer van ondernemingen, eveneens van groot belang, een centraal aspect van onze economische orde. De huidige vormen van beheer waarbij een groep managers de beslissende bevoegdheden in handen heeft, is onbevredigend. Het is uiterst moeilijk om goede vormen te vinden. Wellicht is de beste inrichting van de maatschappij één met allerlei vormen van eigendom en van beheer.

Solidariteit in vrijheid

De beheersvorm van ondernemingen is echter n i e t het belangrijkste sociale probleem. Belangrijker is het herstel van de banden in de samenleving, nu gezinnen kleiner worden en velen lange tijd alleen door het leven gaan, nu steden groter worden, en de eenheid van dorp of wijk verzwakt. Bevordering ook van de gelijkwaardigheid van vrijgezellen, bevordering van emancipatie van de vrouw, van het behoud van zelfstandigheid door bejaarden, bevordering van zinvol werk voor jonge schoolverlaters. Daarbij uitgaan van de mondigheid van de mens én van de plaatselijke democratie. Er is geen behoefte aan compleet gecentraliseerde welzijnszorg !

14. Naar de bliksem toe

Een samenleving als de nederlandse staat bloot aan drie dreigingen aan de buitenzijde. Op korte termijn vooral de economische inzinking die in Engeland en Italië al zulke ernstige problemen veroorzaakt. Bij ons wordt de achteruitgang door het aardgas versluierd.

Ons land gaat naar de bliksem toe, maar dat wordt pas voluit zichtbaar in de jaren tachtig !

Op middellange termijn is er de groeiende dreiging van het links-dictatoriale blok waarvan de berlijnse muur en de mijnenvelden de dichtbij-ons-zijnde symbolen zijn. Ien van de Heuvel had er weinig bezwaar tegen, i.v.m. de goede zorg voor de volksgezondheid in Oost Duitsland, ik vraag mij af hoe hoog de uitgaven voor de volksgezondheid in Spanje onder Franco hadden moeten zijn opdat zij mijnenvelden langs de Pyreneeën had goedgekeurd. Is de Koude Oorlog voorbij ? Niet voor de inwoners van Oost-Europa, die nog immer in bezet gebied leven. Niet voor de inwoners van Rusland zelf die weten dat op afwijkende mening de opsluiting in psychiatrische inrichting of erger staat. De enige zin waarin men kan stellen, dat de Koude Oorlog voorbij is, is a) dat er voortdurend onderhandeld wordt over beperking van strategische wapens, b) dat er naast de dreiging uit Oost-Europa op de aardbol in toenemende mate andere (meer regionale?) conflicten dreigen. Leden van dit kabinet, zoals Van der Stoel en Vredeling zijn uiterst somber teruggekeerd uit Brussel na het jongste overleg over de expansieve tendenzen van het communistische blok. Er zijn ook rechtse dictaturen, die even afschuwelijk zijn, maar die hebben meestal maar een tijdelijk karakter, zie Portugal of Griekenland. Als de uitholling van de defensie doorgaat zal ook dit West-Europa in de jaren tachtig zwaar opbreken.

15. Club van Rome

Deze problemen moeten worden aangepakt, terwijl wij anderzijds weten, dat het leven op aarde moeilijker wordt door de snelle toename van het aantal mensen, het enige grote zoogdier dat niet met miljoenen, maar met miljarden de aarde bevolkt. De Club van Rome heeft het tekort aan grondstoffen wellicht te somber gezien, maar heeft de andere problemen, die grote gebieden nu al bedreigen scherp geschetst. Om deze totale verschillende problemen is inventiviteit nodig, koel onderzoek, aanvaarding van moderne technologie juist terwille van de overleving van de parlementaire democratie, maar met een beheerste consumptie van schaarse stoffen en van ruimte.

Polarisatie en demagogie nemen toe en zijn juist nu gevaarlijk, want de situatie van West-Europa is even moeilijk als in de jaren dertig. Grote aandacht voor de problemen buiten onze grenzen mag echter niet de aandacht afleiden van wat in het binnenland te doen is, aan betere menselijke verhoudingen, aan verstandiger economisch beleid, aan bescherming van natuur en ruimte, aan bevordering van onderzoek, dat deze toekomstproblemen helpt belichten.

16. Het Kabinet

Het kabinet schermt met leuzes als spreiding van macht, inkomen en kennis, maar verzamelt alleen macht, springt primitief om met inkomens en geeft juist slechte voorlichting. Even slecht als die ouders, die twee zoons hadden, van tien jaar en van acht jaar. De jongens speelden buiten toen de jongste werd binnengeropen door de ouders, voor Voorlichting. Even later kwam hij weer buiten, zijn broer van tien vroeg: Hoe was het? oh, zei de jongen van acht: "Het was snert, ze weten werkelijk vrijwel niks. Zó krijgen we n o o i t een zusje."

Het kabinetsbeleid wordt beoordeeld in een speciaal nummer van Civis Mundi, dat ik al noemde, De artikelen zijn gedeels geschreven door mensen die aanhanger van het kabinet zijn of waren. De evaluatie van het beleid is vrijwel vernietigend. Zo concludeert J. Linder op blz. 237 "Een middelmatig kabinet, maar in het licht van de gewekte verwachtingen, de kansen en de - tot in het absurde - volgehouden eigen prementies zwaar teleurstellend".

Kent u het voorbeeld hoe zorgvuldig de NRC is in zijn berichtgeving? Enkele jaren geleden vermeldde de NRC dat aan het station van Milaan twee koffers waren ontdekt, met daarin een vrouwenlijk, in de ene koffer de romp, in de andere koffer de ledematen. De NRC voegde daaraan toe "De politie v e r m o e d t een misdrijf". Zo voorzichtig in zijn conclusie is H.M. van de Kar als hij in Civis Mundi op blz. 243 schrijft "Het vermoeden bestaat dat het kabinet in zijn eerste twee jaren een te optimistisch beleid heeft gevoerd ten aanzien van de beschikbare begrotingsruimte. Zo heeft het aardgasaandeel binnen de groei van de niet-belastingontvangsten en binnen het betalingsbalans-saldo de ruimte geflatteerd. De beleidsaanpassingen aan het eind van de kabinetsperiode zijn daardoor nog pijnlijker geworden". Wij weten dat het kabinet de noodzaak van een ander, zuiniger, beleid erkent sinds september 1975, maar er nu - vijftien maanden later - nog vrijwel niets aan heeft gedaan. En de structuurhervormingen? Die stellen vrijwel niets voor. J.Th.J. van den Berg schrijft op blz. 230 "Van een algemener inkomensbeleid is, afgezien van vrome woorden, niet veel meer terecht gekomen dan.....de Vermogens Aanwas Deling..... Deze.....wordt door het kabinet gezien als een middel de economische macht in Nederland te spreiden. Vrijwel de enige trouwens, want de nota van minister Lubbers.....heeft niet veel nieuws laten zien, tenzij een streven naar grotere overheidsinvloed. Men kan in ernst de vraag stellen of het VAD-ontwerp niet meer economische macht verplaatst.....dan dat ze haar werkelijk spreidt.....het nieuwe wetsontwerp op de ondernemingsraden.....is buitengewoon halfslachtig".

17. CDA-vage leuzen

Een stelling in de Engelse democratieën is, dat je een tijd lang velen kunt bedriegen, maar dat je op den duur aan leuzen weinig hebt. Een voorbeeld van vaag gepraat van een halve eeuw terug (Mussolini, Noord-Italië): Wij willen geen hoge graanprijzen - gejuich van de consumenten. Wij willen geen lage graanprijzen - gejuich van de boeren. Wij willen fascistische graanprijzen!

Zo kunt u de vaagheid nu bij bosjes opscheppen. Een voorbeeld uit de verkiezingen voor de Agglomeratieraad Eindhoven. Een probleem daar is het al of niet handhaven van het vliegveld Welschap. Wat is het standpunt van het CDA, de grootste partij daar? Hun program vermeldt: "Het probleem van het vliegveld Welschap moet worden opgelost".

We weten uit de politieke geschiedenis dat confessionele onduidelijkheid lange tijd stemmen kan trekken, maar dat de confessionelen falen als het op beleid aankomt en dan ook politiek achteruit gaan.

Zij faalden inzake de opkomst van het nationaal-socialisme en inzake de problematiek van Nederlands-Indië. Zij faalden inzake de werkloosheid van de jaren dertig. Minister Boersma en staatssecretaris Mertens falen nu opnieuw.

Bij de confessionelen ontbreekt de moed om helder tot een standpuntbepaling over de toekomst te komen, de ruimtelijke ordening, energiebeleid, zelfs inzake defensie.

18: De sociaal-democratie

De liberalen zijn duidelijker maar miskennen de fundamentele problemen van de leefbaarheid op aarde. Zij vertrouwen te eenzijdig op prijsmechanisme en techniek, zij missen belangstelling voor sociale problemen en redelijker inkomensverdeling.

De sociaal-democratie is sinds lang de belangrijkste constructieve kracht. Zij kan dat blijven indien zij bereid is tot eerlijk onderzoek, tot vermindering van demagogie en tot verzet tegen dictaturen.

DS'70 is verheugd over de intensieve contacten met geestverwante stromingen in andere West-Europese landen. Wij hebben in de loop van deze herfst een toenemende belangstelling ondervonden in het binnenland, met honderden telefoontjes na optreden in de Kamer of voor de t.v. en met vele, vele brieven met vragen en met raadgevingen.

Wij bieden een goed program en eerlijke uitvoering.

De fractie zal haar werk doen in de Tweede Kamer en tijdens de campagne.

Hoofdbestuur en fractie weten, dat zij kunnen rekenen op uw steun!